

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 6 (8)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

6

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Karabayev R.Z. Raqamli iqtisodiyot: nazariy asoslari va O‘zbekistonda rivojlanish yo‘nalishlari.....	8
Ubaydullayeva N.A. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda kichik biznes korxonalarining rivojlanish strategiyalari: nazariy yondashuvlar.....	11
Xatamov A.A. Raqamli transformatsiya asosida ixtisoslashtirilgan savdo majmualarida moliyaviy resurslarni boshqarishni takomillashtirish.....	15
Yokubjonova X.Yo. Co-marketing strategiyasining ekoturizmni brendlashiga integratsiyasi: metodologik yondashuv va amaliy natijalar.....	19
Yusupova M.B., Jamoliddinova (Usmonova) S.S. Ustama xarajatlarni tasniflash va uning mahsulot tannarxini shakllantirishdagi ahamiyati.....	24
Abdug‘ofurova O.M., Yusupova M.B. Ishlab chiqarish korxonalarida tannarxni kalkulyatsiya qilish va uni takomillashtirish yo‘llari.....	27
Xojiboyev M.Sh. Xorijiy tajribalarni O‘zbekiston nodavlat oliy ta’lim muassasalari boshqaruv hisobi tizimiga moslashtirish: nazariy asoslar va amaliy istiqbollari.....	31
Исраилова Д.К. Глобализация в условиях демографического кризиса: социально-экономические риски.....	38
Qurbonova X.I. Bozor iqtisodiyotida davlatning makroiqtisodiy muvozanatni ta’minlash va inqirozga qarshi siyosati.....	43
Asqarov A.H. Oliy o‘quv yurti talabalarida moliyaviy savodxonlikni aniqlash me’zonlari (noiqtisodiy yo‘nalishi talabalarini misolida).....	47
Yunusova S.A., Turg‘unboyev A.A. Eko-mehmonxona tushunchasi, turlari va asosiy xususiyatlari.....	51
Barnayev Z.Sh. Xizmat ko‘rsatish sohasi korxonalari raqobatbardoshligining mazmun-mohiyati va xususiyatlari.....	55
Bobokulov A.A. Erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalarining hududiy iqtisodiy integratsiyaga ta’siri.....	59
Рахимжонов Б.Б., Рахимжонов Б.Б. Инновационные процессы как фактор развития промышленных предприятий.....	63
Matmusayev M.O. Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari.....	67
Raxmatjonova G.E. Ishlab chiqarish korxonalarining asosiy vositalari buxgalteriya hisobini xalqaro andozalar talablari bo‘yicha takomillashtirish.....	72
Kamoldinova N.A. Ayollar tadbirkorligi faoliyatida raqamli integratsiya darajasini baholash.....	76
Xaitova M.K. Raqamli platformalar orqali biznes modellarini yangilash va kompaniyalar strategik imkoniyatlarini kengaytirish.....	81
Yo‘ldashev M., Sotvoldiyev U. Davlat byudjetini taqchilligi va uni kamaytirish mexanizmlari.....	85
Maribjonov B.I., Arabboyev J.S. Tuman mahalliy byudjetidan moliyalashtiriladigan maktabgacha va maktab ta’limi tashkilotlarining 4-guruh xarajatlarining tahlili.....	88
Ro‘ziyev Sh.Sh. Hududiy iqtisodiy rivojlanishda mahalliy ishlab chiqarishni boshqarishning zamonaviy usullari.....	92
Nematov G‘.G‘., Sotvoldiyev U.K. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tishning iqtisodiy asoslari va istiqbollari: deкупpling indeksi tahlili.....	95
Karimov D.M., Mustafayeva H. Xorij tajribasi asosida O‘zbekistonda pensiya tizimini takomillashtirish....	99
Ermatova S.I. Sanoat korxonalarida majburiyatlar tarkibi va moliyaviy barqarorlikning empirik tahlili (Andijon viloyati to‘qimachilik korxonalarini misolida).....	104
Ermatov M.S. Sun’iy intellekt va mehnat bozorida raqamli inqilob: tahdidmi yoki kelajak imkoniyatimi?....	107
Azizova H.A. Raqamli transformatsiya sharoitida sanoat korxonalarining investitsion-innovatsion faoliyatini takomillashtirish yo‘llari.....	111
Юсупов А.С., Джангабаева Г.П. Международный рынок акций: содержание, виды и особенности..	114
Xusanova Z.R. Andijon viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi va uning xususiyatlari.....	119
Abdulazizov A.A. Energetika tarmog‘i korxonalarida ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	122
Norov A.E., Fazliddinov Sh.Sh., Erkinov X.X. Liderlik va motivatsiya o‘rtasidagi munosabatga ta’sir etuvchi omillar.....	126
Атаханова Ш.С., Мирхамидова Д.Н. Цифровая трансформация как инструмент достижения ESG-целей в нефтегазовой сфере Республики Узбекистан.....	131
Toxirov J.R. Mijozlarga yo‘naltirilgan raqamli marketing asosida savdo xizmatlarini modernizatsiya qilish.	136

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

Sulaymonova F., Ro‘zimov B. Online ta’lim xizmatlari bozorining kengayishi natijasida an’anaviy ta’lim sektorida yuz berayotgan iqtisodiy o‘zgarishlar.....	140
Zayavitdinova N.M. Hududda xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini boshqarish strategiyasini takomillashtirish.....	143
Odilova M.A. Kimyo sanoatidagi korxonalar faoliyatida resurslardan samarali foydalanish.....	147
Axmedova D.N. Mintaqaviy raqamli tayyorlik indeksining hududiy iqtisodiy o‘lishga ta’siri.....	151
Sapayeva N.K. O‘zbekiston to‘qimachilik sanoatida yashil transformatsiya va B2B raqamli marketing asosida barqaror rivojlanish modeli.....	155
Allayarov S. Startup financing mechanisms: a comparative analysis of angel investment, venture capital, bank lending, and state grants.....	158
Махмудов О.Х. Moliya tizimining boshqa iqtisodiy tizimlar bilan aloqadorligi.....	162
Ibragimova M.M. “Yashil iqtisodiyot” va “Yashil tadbirkorlik” tushunchalarining iqtisodiy mazmuni va evolyusion transformatsiyasi.....	167
Olimjonov A. Korxona faoliyatining samaradorligini oshirishda moliyaviy barqarorlik va rentabellik ko‘rsatkichlari o‘zaro bog‘liqligini tahlil qilish.....	171
Rakhimboeva B.D. Analysis of the economic situation of the development of export activities of small businesses in Uzbekistan.....	174
Raxmatova F.Y. To‘qimachilik korxonalarida aylanma iqtisodiyot modelini joriy etishning iqtisodiy mexanizmlari.....	178
Ergasheva A.F. Milliy hunarmandchilik mahsulotlarini brendlash va bozorda pozitsiyalashning strategik yondashuvlari.....	181
Navruzova G.U. Theoretical models and institutional mechanisms, forms and structures of cooperation between education and manufacture.....	184
Djumayeva S.K. Yashil investitsiya muhitini shakllantirishda raqamli iqtisodiyotning makroiqtisodiy ta’siri (O‘zbekiston hududlari misolida).....	188
Pardayev TN., Muqimov A.R. Boymirzayev K.M. Jismoniy shaxslar tomonidan olib kiriladigan tovarlardan bojxona to‘lovlarini undirishni takomillashtirish.....	193
Ибодуллоева З.С. Экономические стимулы внедрения водосберегающих технологий в аграрном секторе Узбекистана.....	199
Ibragimova G.S. Ta’lim sifatini yaxshilashda innovatsion yondashuvlar va raqamli vositalar.....	203
Raxmatova S.S. Turizmni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘ziga xos xususiyatlari.....	207
Umarova M.M. Foreign brand spillovers and export performance of smes in emerging economies: a panel data analysis.....	212
Karimova F.A. Ekoturizmni barqaror rivojlantirishning xorijiy tajribasi va ularni O‘zbekistonda qo‘llash imkoniyatlari.....	217
Raxmanov B.I. Investitsiya siyosatini amalga oshirish mexanizmini takomillashtirish.....	221
Ashurova G.N. Charm-poyabzal sanoati korxonalarida sifatni boshqarish tizimini takomillashtirish yo‘llari.....	225
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	228
Эгамназарова Г.Ш. Рақамли тенгсизлик: давлатлар ва тармоқлар ўртасидаги технологик узилишларни камайтириш йўллари.....	232
Mamanazarov M.A. Iqtisodiy o‘lishni rag‘batlantirishda milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilishning xorij tajribasi.....	236
Химматов А.Х. Йўл корхоналарини хусусийлаштиришнинг афзалликлари ва оқибатлари.....	241
Kambaraliyeva I.S. Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnat bozorining transformatsiyasi va raqamli ko‘nikmalarning ahamiyati.....	244
Muxiddinov T.Sh. Jizzax viloyatida turizm infratuzilmasini rivojlantirish yo‘nalishlari.....	248
Sayxdodjayeva N.I. Ijtimoiy va ekologik audit: barqaror rivojlanishni ta’minlashda zamonaviy nazorat mexanizmi.....	253
Fayzullayev J.N. Milliy iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning xorijiy tajribalari.....	257
Tursunova N.X. «Xayot sug‘urtasining iqtisodiy mohiyati va uning aholi moliyaviy xavfsizligini ta’minlashdagi roli».....	261
Abdishukurova G.M., Bozorboyev A.R. Sug‘urta kompaniyasi balansini “Risk tetraedri” modeli asosida baholash.....	266
Abdurasulova M.O. Zamonaviy iqtisodiyot nazariyasi asoschilari.....	270

Vaxidov A. Buxgalteriya hisobining tarkibiy tuzilishi - moliyaviy va boshqaruv hisobi.....	273
Turg‘unova T., Muftaydinov Q. Iqtisodiy zonalarda ekologik tadbirkorlikni investitsion va innovatsion qo‘llab-quvvatlashning xorijiy tajribalari.....	277
Kurbanov F.U. Raqamli iqtisodiyotning moliyaviy xizmatlar bozoriga ta’siri.....	283
Umarov T.S. Qurilish sanoati korxonalari iqtisodiy barqarorligini statistik baholashning nazariy-uslubiy asoslarini takomillashtirish.....	287
Rahimova N.A. Kichik biznes subyektlarida inson resurslarini boshqarish tizimidagi muammolari va ularni bartaraf etishda zamonaviy yondashuvlar.....	291
Yangiboyev U.A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy menejment tizimini takomillashtirishning nazariy-uslubiy asoslari va amaliy yo‘nalishlari.....	295
Махкамова Н.С. Роль зеленых облигации в финансировании проектов устойчивого развития.....	299
To‘xtarova F.Y. Analysis of tourism insurance practices and their economic efficiency.....	304
Anvarov Sh.D. O‘zbekiston qimmatli qog‘ozlar bozorida investitsion muhitni rivojlantirishning institutsional va infratuzilmaviy omillari.....	308
Xalmirzayev O.A. Ko‘p obyektli savdolarida Vickrey-Clark-Groves mexanizmining samaradorligi tahlili....	313
Zaidov I.I. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida raqobat munosabatlarini boshqarish mexanizmlari.....	318
Rahimova N.A. Inson kapitalini boshqarishning tashkilot raqobatbardoshligiga ta’siri.....	321
Gulimboyev S.I., Rejapov X.X. O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida ta’lim kreditlarining iqtisodiy ahamiyati....	324
Bardiyev S.U. Mintaqada raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy samaradorligini baholash: Xorazm viloyati misolida.....	328
Qulmatova S.S. Mahalla tizimida oziq-ovqat ta’minoti zanjirini IoT va sun’iy intellekt texnologiyalari asosida intellektual boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish.....	332
Aminov S.S. Mintaqada qurilish sohasidagi innovatsion rivojlanishga ta’sir etuvchi omillar.....	336
Дадабоева М.М. Кичик бизнеснинг иқтисодий тармоқлари бўйича ривожланиш тенденциялари.....	340
Numonjonova N.A. Kichik biznesni rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish	344
Абдулазизов А.А. Гидроэнергетика саноати ва унда ресурс тежаш жараёнларининг хорижий тажрибалари.....	348
Muradov O.U. Sanoat korxonalarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish bo‘yicha xorijiy tajribalar va ulardan foydalanish imkoniyatlari.....	352
Saidova M.J. Xorijiy mamlakatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish tajribasi va uni O‘zbekistonda qo‘llash yo‘nalishlari.....	356
Umirova G.Sh. Qurilish materiallari ishlab chiqarish korxonalarida rentabellik ko‘rsatkichlari asosida iqtisodiy samaradorlikni baholash metodikasini takomillashtirish.....	360
Narmanov U.A., Nazarov J.B., Tursunaxmadov X.Sh. Moliyaviy risklarning iqtisodiy ahamiyati va uni boshqarishning zarurligi: risk tushunchasi va uning turlari.....	365
Nosirov S.N. Barqaror moliyalashtirish global bozorlari: zamonaviy tendensiyalar va rivojlanish muammolari.....	369
Farmanov J.Z., Sanetullaev A.E. Modeling of economic basis and forecast indicators of innovation transformation processes in agricultural entrepreneurship.....	373
Mirzataev S.M. Integration of digital and smart technologies in increasing the ecological resilience of the agricultural system.....	376
Kidirniyazov A.Sh. Development of artificial intelligence-based service monitoring systems for construction quality control.....	379
Абдуллаева Ш.Э. Халқаро индекслар асосида ижтимоий ҳимоя тизимини молиялаштириш.....	382
Mirjalolova M.M. Sun’iy intellekt texnologiyalarining O‘zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik samaradorligini oshirishdagi o‘rni.....	389
Baytanov O‘.M. Sanoat korxonalarida mahsulot sifatini boshqarishning tarmoq xususiyatlari.....	394
Умаров А.Т. Особенности развития социальной сферы в Узбекистане.....	400

**ЙЎЛ КОРХОНАЛАРИНИ ХУСУСИЙЛАШТИРИШНИНГ АФЗАЛЛИКЛАРИ ВА
ОЎҚИБАТЛАРИ**

**ПРЕИМУЩЕСТВА И ПОСЛЕДСТВИЯ ПРИВАТИЗАЦИИ ДОРОЖНО-
СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ**

ADVANTAGES AND CONSEQUENCES OF PRIVATIZATION OF ROAD ENTERPRISES

Химматов Абдинаби Халилович
мустақил изланувчиси

Аннотация

Ушбу мақолада йўл хўжалиги тизими соҳасига оид давомли муаммолар, Ўзбекистон Республикасида мазкур соҳанинг такомиллаштириш, устувор йўналишлар ва таклифлар берилган.

Калит сўзлар: инвестиция, хусусийлаштириш, эксплуатация қилиш, техник хизмат кўрсатиш, рақобат, харажатлар, шаффофлик.

В данной статье даны предложения по решению долгосрочных проблем в дорожном хозяйстве, а также преобразованию и основным направления развития данной отрасли в Республике Узбекистан.

Ключевые слова: инвестиции, приватизация, эксплуатация, техническое обслуживание, конкуренция, затраты, прозрачность.

This article presents proposals for solving long-term problems in the Road sector, as well as the transformation and main directions of development of Road industry in the Republic of Uzbekistan.

Key words: investment, privatization, operation, maintenance, competition, costs, transparency.

Умумий фойдаланишдаги автомобиль йўллари миллий иқтисодиётнинг муҳим инфратузилма тармоқларидан бири ҳисобланади. Улар мамлакатнинг иқтисодий ўсиши, аҳоли турмуш даражаси, ҳудудлар ривожланиши, туризм соҳасини ривожланиши, миллий хавфсизлик ва ижтимоий аҳамиятга эга.

Умумий фойдаланишдаги автомобиль йўллари соҳасидаги ҳолат бўлиши транспорт харажатларини камайтиради, ташувларни (юк ва йўловчилар) тез, хавфсиз ташиш имконини яратади ва натижада маҳсулот таннархини пасайтиришга хизмат қилади. Миллий иқтисодиётимизда фаоллик ошади, ишлаб чиқарувчилар ва истеъмолчилар ўртасидаги алоқалар кучаяди ҳамда савдо-сотиқ ҳажми ошади. ЯИМни изчиллик билан ўсишига хизмат қилади.

Бундан ташқари, ҳудудлар иқтисодий ва ижтимоий ривожлана бошлайди, чекка ҳудудлар иқтисодий марказлар билан боғланади. Инвестициялар кириб келиши ортади ва иш ўринлари яратилишига замин бўлади. Туризм ва хизматлар соҳалари занжир ҳоссага асосан ривожланади, туризм объектларга етиб боришни осонлашади, меҳмонхона, савдо ва сервис хизматларининг ўсишига хизмат қилади. Фавқулодда ҳолатларда тезкор ҳаракатланиш таъминланади.

Шунингдек, автомобиль йўллари аҳолининг кундалик, ижтимоий ҳаётида муҳим ўрин тутади. Хусусан, ижтимоий муассасаларига етиб бориш имкониятини яхшилади, тиббий хизматлардан фойдаланишни осонлаштиради, янги иш ўринларига кириш имкониятларини

кенгайтиради, кишлок ва шаҳар аҳолиси ўртасидаги ижтимоий тенгликни мустаҳкамлайди. Энг муҳим кўрсаткич аҳолининг ҳаракатчанлиги ва турмуш сифатини оширади.

Йўл корхоналаридаги давлат улушини сотишдан давлат қандай наф кўради?

Йўл корхоналаридаги давлат улушини хусусий секторга сотиш давлат бюджетига кўшимча маблағ жалб қилиш имконини беради. Улушларни сотишдан тушган маблағлар инфратузилмани ривожлантириш, ижтимоий дастурларни молиялаштириш ва бошқа устувор йўналишларга йўналтирилиши мумкин.

Хусусийлаштирилган корхоналар ўзининг фаолияти самарадорлиги оширади, хусусий мулкдорлар ресурслардан оқилона фойдаланади, харажатларни камайтириш ва даромадни кўпайтиришга интилади, натижада замонавий бошқарув усуллари жорий этилади.

Давлат улушининг сотилиши йўл қурилиши соҳасига янги инвестициялар жалб қилиш имконини яратади. Хусусий инвесторлар томонидан кўшимча сармоя киритилиши, замонавий техника ва технологияларнинг жорий қилиниши йўл қурилиши ҳамда таъмирлаш сифатини яхшилайди.

Хусусийлаштириш давлатнинг молиявий юкини камайтириб, рақобат муҳитини ривожлантиради. Давлат корхоналарни бевосита молиялаштиришдан кўра, тартибга солувчи ва назорат қилувчи вазифасида қолади, бу эса хизмат сифати, иш унумдорлиги ва шаффофликнинг ошишига хизмат қилади. Рақобат муҳити шаклланади, коррупция ва бюрократик тўсиқларни камайтириш имкони пайдо бўлади.

Шу билан бирга, йўл корхоналарини хусусийлаштиришда давлат стратегик аҳамиятга эга объектлар устидан етарли назоратни сақлаб қолиши муҳим. Акс ҳолда, ижтимоий аҳамиятга эга йўналишларга етарли эътибор берилмаслиги мумкин. Шу сабабли, давлат ва хусусий сектор манфаатлари ўртасида мувозанат сақланиши зарур.

Собиқ Иттифоқ давлатлари ичида автомобиль йўлларида фойдаланиш ва сақлаш корхоналарини тўлиқ ёки деярли тўлиқ хусусий секторга ўтказиш бўйича энг яққол мисолларга Болтиқбўйи давлатларини келтириб ўтиш мумкин [1].

Хусусан, Эстония мустақилликдан кейин йўл қурилиши ва эксплуатацияси соҳасида босқичма-босқич хусусийлаштириш сиёсатини амалга оширди. Давлатга қарашли йўллардан фойдаланиш ва сақлаш корхоналари аввал акционерлик жамиятларига айлантирилди, кейин эса хусусий инвесторларга сотилди. 2019 йилда давлатга тегишли йирик эксплуатация компанияси - AS Eesti Teed ҳам хусусийлаштиришга чиқарилгани расман эълон қилинган. Давлат бу қарорни бозорда етарли рақобат шакллангани ва хусусий компаниялар мазкур хизматларни мустақил бажара олиши билан изоҳлаган [2].

Латвияда йўл қурилиши ва эксплуатация ишларининг катта қисми хусусий компаниялар томонидан амалга оширилади. Давлат асосан буюртмачи ва назорат қилувчи вазифасини бажаради. Йўлларни сақлаш, қишки тозалаш, жорий таъмирлаш каби хизматлар тендерлар орқали хусусий секторга берилади [3].

Литвада 1990-йиллардан бошлаб йўл соҳасида кенг хусусийлаштириш жараёнлари амалга оширилган. Бугунги кунда йўл қурилиши ва эксплуатация ишларининг асосий қисми хусусий пудрат ташкилотлари орқали бажарилади. [4]

Шу билан бирга, Қозғистон Республикаси, Россия федерацияси, Беларусь ва Ўзбекистон Республикасида йўл эксплуатацияси соҳасида хусусий сектор иштирок этса-да, давлатнинг иштироки ҳануз юқори даражада сақланиб қолган. Айниқса, магистрал ва стратегик аҳамиятга эга йўлларни сақлаш бўйича давлат корхоналари муҳим ўрин тутди.

Тахлилий нуқтаи назардан қараганда, Болтиқбўйи давлатлари тажрибаси шуни кўрсатадики, автомобиль йўлларида фойдаланиш(сақлаш) корхоналарини хусусий секторга ўтказиш натижасида давлат бюджети харажатларини қисқарган, рақобат кучайган, хизмат сифати ва хусусий инвестицияларни жалб қилиш ошган.

Бироқ давлатлар умум-фойдаланувдаги автомобиль йўлларнинг ўзига эмас, балки уларни сақлаш ва эксплуатация қилиш хизматларига хусусий секторни жалб қилган, яъни йўл инфратузилмаси стратегик давлат мулки сифатида сақланиб қолган, сақлаш ишлари эса бозор

механизмлари асосида ташкил этилган. Бу модел ҳозирги кунда энг муваффақиятли собик иттифоқ тажрибаларидан бири сифатида баҳоланади.

Давлат бюджети харажатларини қисқариши хусусида.

Ҳозирги кунда давлатга қарашли йўл эксплуатация ташкилотлари фаолиятини таъминлаш учун бюджетдан (республика бюджети, маҳаллий бюджет) маблағ ажратилади. Бу маблағлар, ходимларнинг иш ҳақи ва ижтимоий тўловларига, техника ва механизмлар харидига, ёқилғи-мойлаш материалларига, корхоналарнинг маъмурий харажатларига, бинолар ва ишлаб чиқариш базаларини сақлашга ва зарар билан ишлаётган корхоналарни қўллаб-қувватлашга сарфланади.

Агар ушбу йўл қурилиши корхоналари хусусий секторга ўтказилса, давлат уларнинг ички харажатларини молиялаштирмайди. Давлат фақат буюртмачи сифатида хизмат қилади. Масалан, 100 км йўлни сақлаш бўйича тендер эълон қилади ва хусусий корхоналар энг мақбул нархда хизмат кўрсатишни таклиф қилади.

Бу ҳолатда давлат техника сотиб олмайди, хайдовчи ва ишчилар штати сақламайди, эҳтиёт қисмлар учун маблағ ажратмайди, корхонанинг коммунал ва бошқарув харажатларини қопламайди. Натижада, доимий харажатлар ўзгарувчан харажатларга айланади. Давлат фақат бажарилган иш учун ҳақ тўлайди.

Масалан, давлат тасарруфида 20 та йўл эксплуатация корхонаси бўлса, уларнинг йиллик сақлаш харажати шартли равишда 500 млрд сўмни ташкил этиши мумкин. Хусусийлаштиришдан кейин давлат шу хизматларни тендер орқали 420 млрд сўмга сотиб олса, бюджетда 80 млрд сўм иқтисод қилиниши мумкин.

Бирок, бу ҳар доим ҳам автоматик равишда харажатлар камаяди дегани эмас. Агар рақобат етарли бўлмаса ёки хусусий компаниялар монопол мавқега эга бўлса, хизмат нархи аксинча ошиб кетиши ҳам мумкин. Шунинг учун бюджет тежалиши асосан, рақобат муҳити мавжудлигига, тендерларнинг шаффофлигига ва давлат назорати самарадорлигига боғлиқ бўлади.

Шу нуқтаи назардан, иқтисодчилар хусусийлаштиришнинг асосий фойдаси «давлат кам маблағ сарфлайди» деган фикрдан кўра, «давлат маблағни самаралироқ сарфлайди» деган ёндашувни тўғрироқ деб ҳисоблайдилар. Давлат умум-фойдаланувдаги йўللарни сақлаш ишларини ўзи бажариш ўрнига, бозор орқали энг яхши таклифни танлаб олиш имкониятига эга бўлади.

Рақобатбардош муҳити пайдо бўлади.

Давлат корхоналари устун бўлган тизимда одатда маълум ҳудуд учун битта корхона масъул бўлади. Масалан, туман ёки вилоятдаги йўллари сақлаш ишлари доим бир хил ташкилот томонидан бажарилади. Бундай ҳолатда хизмат сифати ва харажатларни пасайтиришга рағбат нисбатан кам бўлади, чунки буюртмачи алмашмайди.

Хусусийлаштиришдан кейин эса давлат буюртмачи сифатида тендер эълон қилади. Тендерда бир нечта компания иштирок этади, қатнашчиларнинг ҳар бири арзонроқ нарх таклиф қилади, янги асфальт(цемент-бетон) ётқизишда инновацион технологияларини жорий қилади, юқори сифат кўрсатади, замонавий техника воситаларини, малакаси юқори мутахассисларни жалб қилади ва автомобиль йўллари сақлаш ишларини тезроқ бажаришга ҳаракат қилади.

Натижада давлат энг мақбул таклифни танлайди. Масалан, 200 км автомобиль йўлини кишки сақлаш бўйича тендерда 5 та компания қатнашса қатнашчилар 21-25 млрд сўм атрофидаги таклифлар билан чиқишади.

Рақобат туфайли давлат юқори нарх эмас, балки сифат ва нарх нисбати энг яхши бўлган таклифни танлайди. Агар битта давлат корхонаси бўлганида эса бундай танлов имконияти бўлмаслиги мумкин. Чунки, йўл корхоналари кейинги тендерларда ҳам ғолиб чиқиш учун яхши натижа кўрсатиши керак бўлади.

Бирок, рақобат фақат бозорда етарлича иштирокчилар бўлганда самара беради. Агар бир ҳудудда 1-2 та йирик компания қолиб кетса, рақобат сусаяди ва кутилган самара юзага келмаслиги мумкин. Шунинг учун хусусийлаштиришнинг мақсади давлат монополиясини

хусусий монополияга алмаштириш эмас, балки ҳақиқий рақобат муҳитини шакллантиришдан иборат бўлиши керак.

Таҳлилий нуқтаи назардан, йўл корхоналаридаги давлат улушини сотишнинг рақобатга таъсири занжир шаклида, яъни хусусийлаштириш, кўп бозор иштирокчилари, тендерларда рақобат, харажатларнинг камайиши ва сифатнинг ошиши, давлат маблағларидан самарали фойдаланиш орқали намоён бўлади.

Йўл корхоналарида давлат улушини сотиш хизмат сифатини ўз-ўзидан эмас, балки рақобат, натижага асосланган шартномалар ва самарали давлат назорати орқали оширади. Хусусий секторнинг фойда олишга интилиши сифатни яхшилаш учун иқтисодий рағбат яратади, давлат эса ушбу жараённинг шаффоф ва манфаатли бўлишини таъминлаши лозим.

Умуман олганда, йўл қурилиши соҳасида инвестициялар жалб қилиш, инфратузилмани ривожлантириш ва хизматлар сифатини ошириш имконини беради. Бироқ бундай лойиҳаларни амалга оширишда давлат манфаатларини ҳимоя қилувчи шаффоф механизмлар, пухта иқтисодий таҳлил ва самарали назорат тизимини жорий этиш муҳим аҳамият касб этади. Фақат шундагина хусусийлаштириш жараёнлари мамлакатимиз транспорт инфратузилмасини модернизация қилишнинг самарали воситасига айланиши мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Road Administration of Lithuania. (2022). Annual Report on National Road Network Development. Vilnius.
2. Transport Administration of Estonia. (2022). Transport and Road Management Annual Review. Tallinn.
3. Norkus, Z. (2015). The economic transformation of the Baltic States after independence. *Baltic Journal of Economics*, 15(1), 1–20.
4. Simanavičienė, Ž. (2007). Privatization processes during 1991–2000 years and their effects in the Baltic States. *Law Review*, 1(3), 145–168.

UDK: 338.24

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MEHNAT BOZORINING TRANSFORMATSIYASI VA RAQAMLI KO‘NIKMALARINING AHAMIYATI

ТРАНСФОРМАЦИЯ РЫНКА ТРУДА И ЗНАЧЕНИЕ ЦИФРОВЫХ НАВЫКОВ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ

TRANSFORMATION OF THE LABOR MARKET AND THE IMPORTANCE OF DIGITAL SKILLS IN THE CONTEXT OF THE DIGITAL ECONOMY

Kambaraliyeva Intizor Suxrobovna

Termiz davlat universiteti, Iqtisodiyot fakulteti, 2-kurs talabasi

ORCID: 0009-0000-7278-2388

Annotatsiya

Mazkur maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnat bozorining transformatsiyasi, ishchi kuchiga qo‘yilayotgan yangi talablar va raqamli ko‘nikmalarning bandlikdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotda raqamli texnologiyalar, sun‘iy intellekt, avtomatlashtirish, masofaviy ish va platforma iqtisodiyoti ta‘sirida kasblar mazmuni o‘zgarayotgani asoslanadi. O‘zbekiston sharoitida raqamli savodxonlik, inson kapitali, kasbiy moslashuvchanlik va uzluksiz ta‘lim mehnat bozorida raqobatbardoshlikni ta‘minlovchi muhim omillar sifatida baholanadi.

Kalit so‘zlar: raqamli iqtisodiyot, mehnat bozori, raqamli ko‘nikmalar, bandlik, inson kapitali, sun‘iy intellekt, avtomatlashtirish, masofaviy ish, platforma iqtisodiyoti, kasbiy kompetensiya.